

NOVÁ AMS MILEA V ŘEŽI: RADIOUHLÍKOVÉ DATOVÁNÍ

KATEŘINA PACHNEROVÁ BRABCOVÁ
ÚSTAV JADERNÉ FYZIKY AV ČR

Projekt

OP VVV MŠMT „RAMSES“

2018 – 2023

Cíl: vybudovat AMS laboratoř

Tři partneři:

Ústav jaderné fyziky AV ČR

Archeologický ústav AV ČR

FJFI ČVUT

AMS MILEA

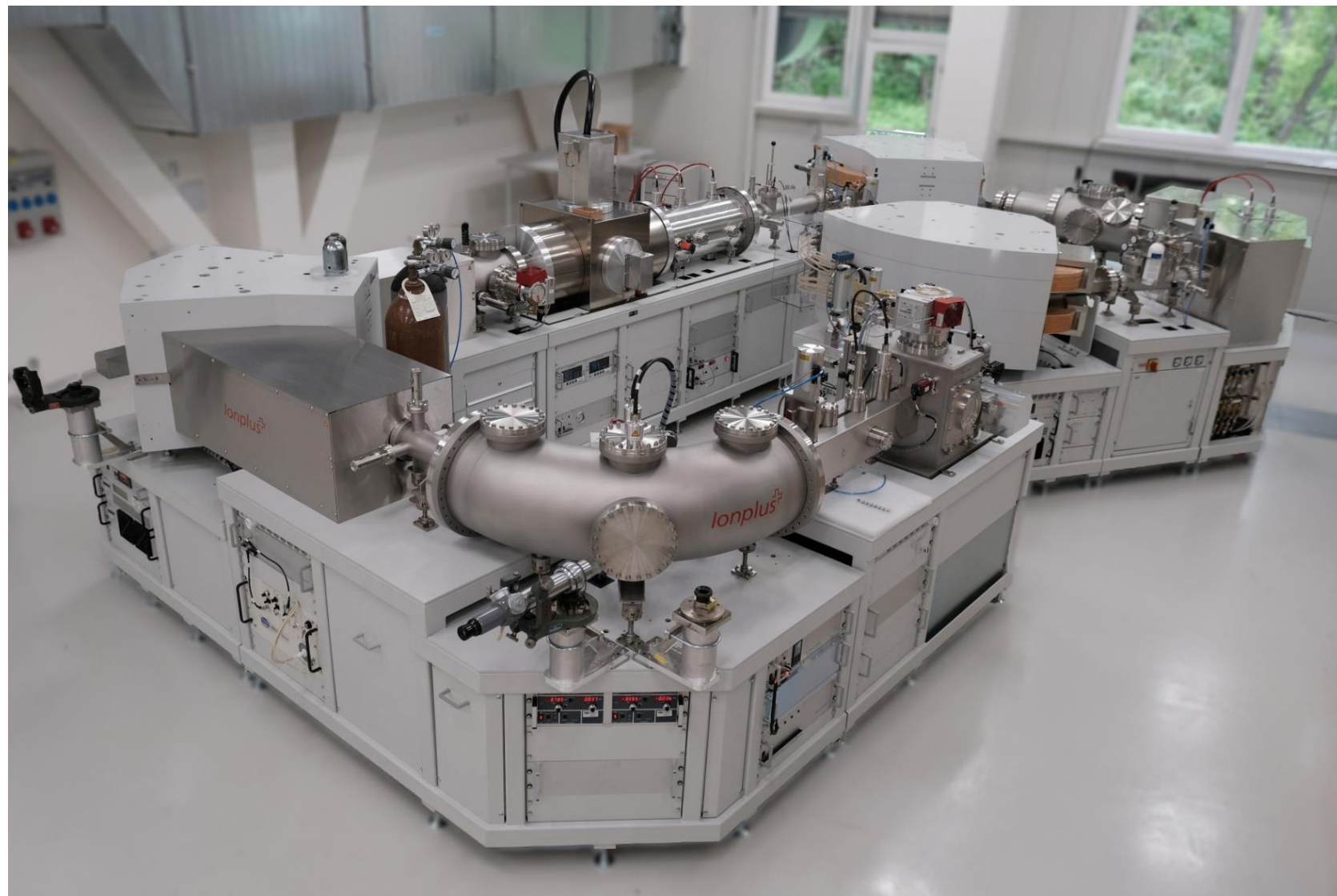
Ionplus, Švýcarsko

300 kV tandetron

Cs sputter

He stripper

^{10}Be , ^{14}C , ^{26}Al , ^{41}Ca ,
 ^{129}I , ^{233}U , ^{236}U , ^{239}Pu a
další aktinoidy

Rozvrh

03 2018	Projekt začal
2019 - 2020	Výstavba budovy
02 2019	Podpis smlouvy s Ionplus
25.5. 2020	První data v MILEA databázi
08 2020	Dokončeny FAT
09 2020	MILEA přijela do Prahy
05 2021	Start instalace
20.5. 2021	MILEA se probudila v Praze
06 2021	Dokončeny SAT

Rozvrh

06 2021

2 a 2 týdny školení

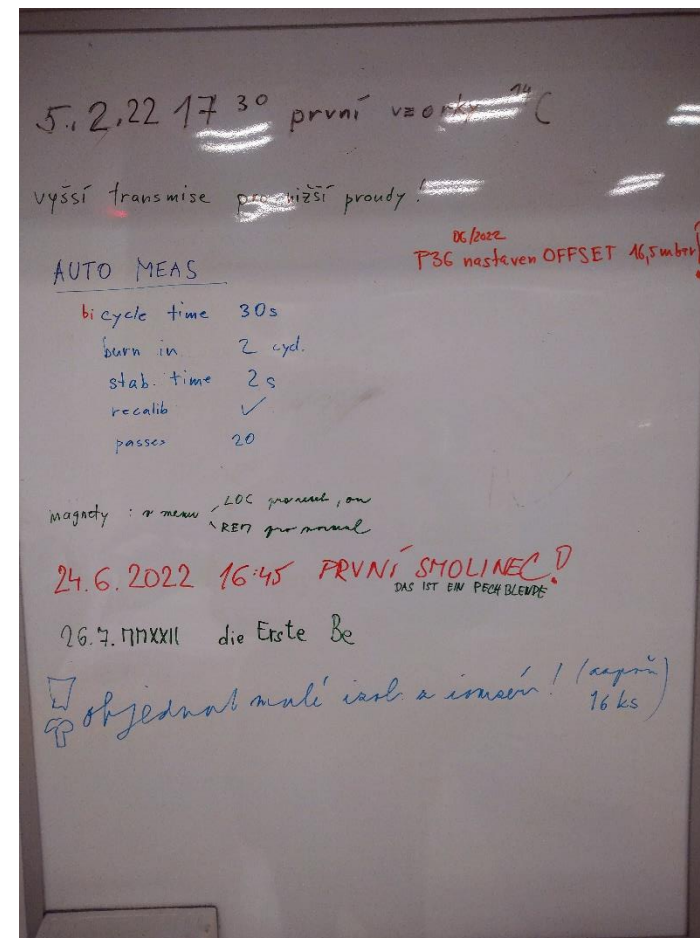
09 21 – 01 22

Testy, tápání, zoufalost

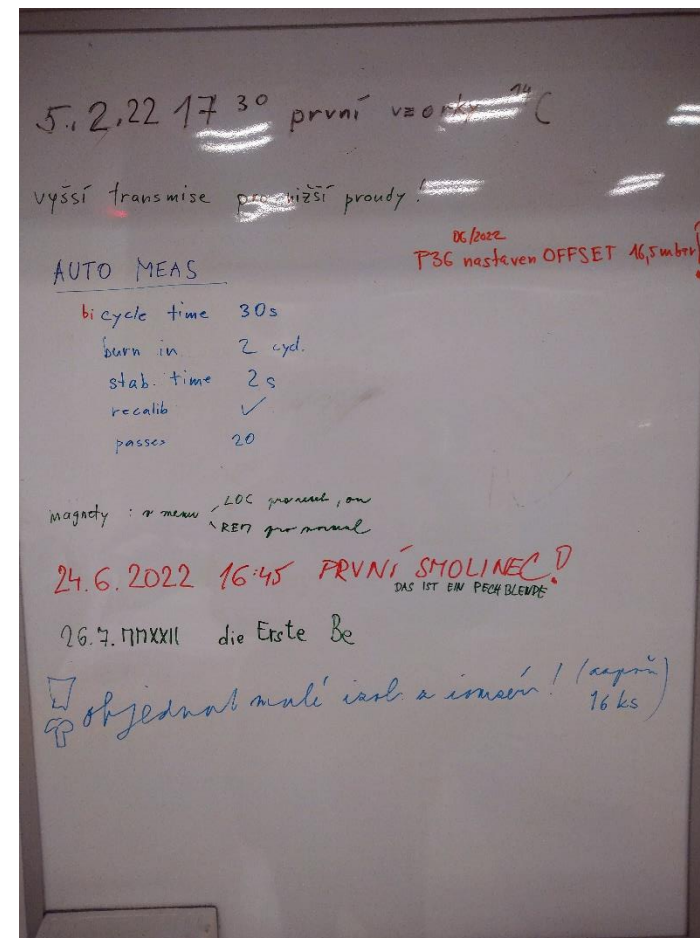
Rozvrh

06 2021	2 a 2 týdny školení
09 21 – 01 22	Testy, tápání, zoufalost
5.2. 2022	První radiouhlíkové vzorky

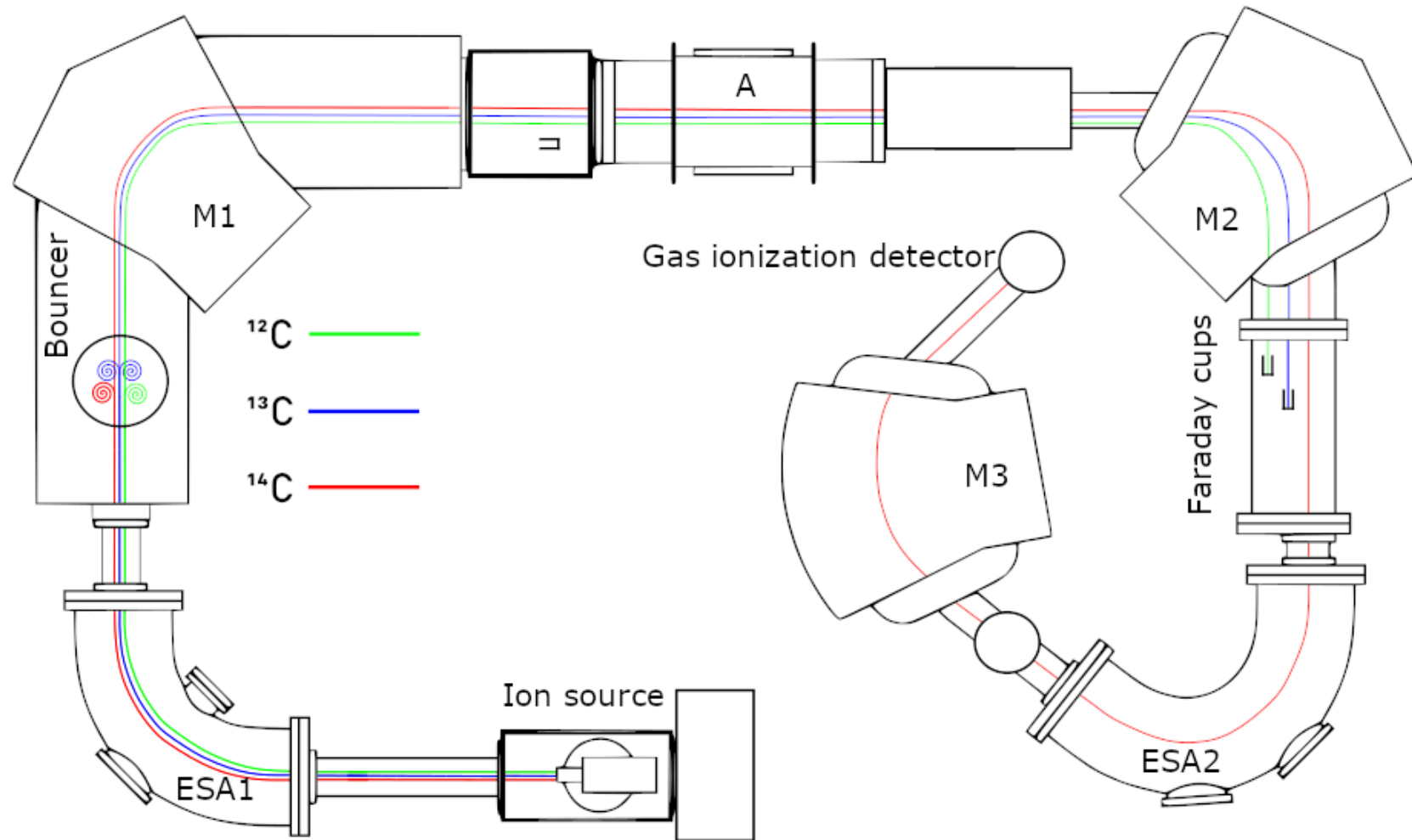

Rozvrh

06 2021	2 a 2 týdny školení
09 21 – 01 22	Testy, tápání, zoufalost
5.2. 2022	První radiouhlíkové vzorky
24.6. 2022	První uranové vzorky
26.7. 2022	První beryliové
léto 2022	První jodové

Princip

Výsledek AMS měření

$${}^x\text{C} = I_x/t.e \rightarrow {}^{14}\text{C}/{}^{12}\text{C} \text{ a } {}^{13}\text{C}/{}^{12}\text{C}$$

Korekce na interference v detekčním systému: odhad podílu nestripovaných molekul v ${}^{14}\text{C}$ signálu

Odečtení pozadí

Oprava na frakcionaci: příprava, odprašování...

Normalizace na standard: kyselina šťavelová z roku 1977

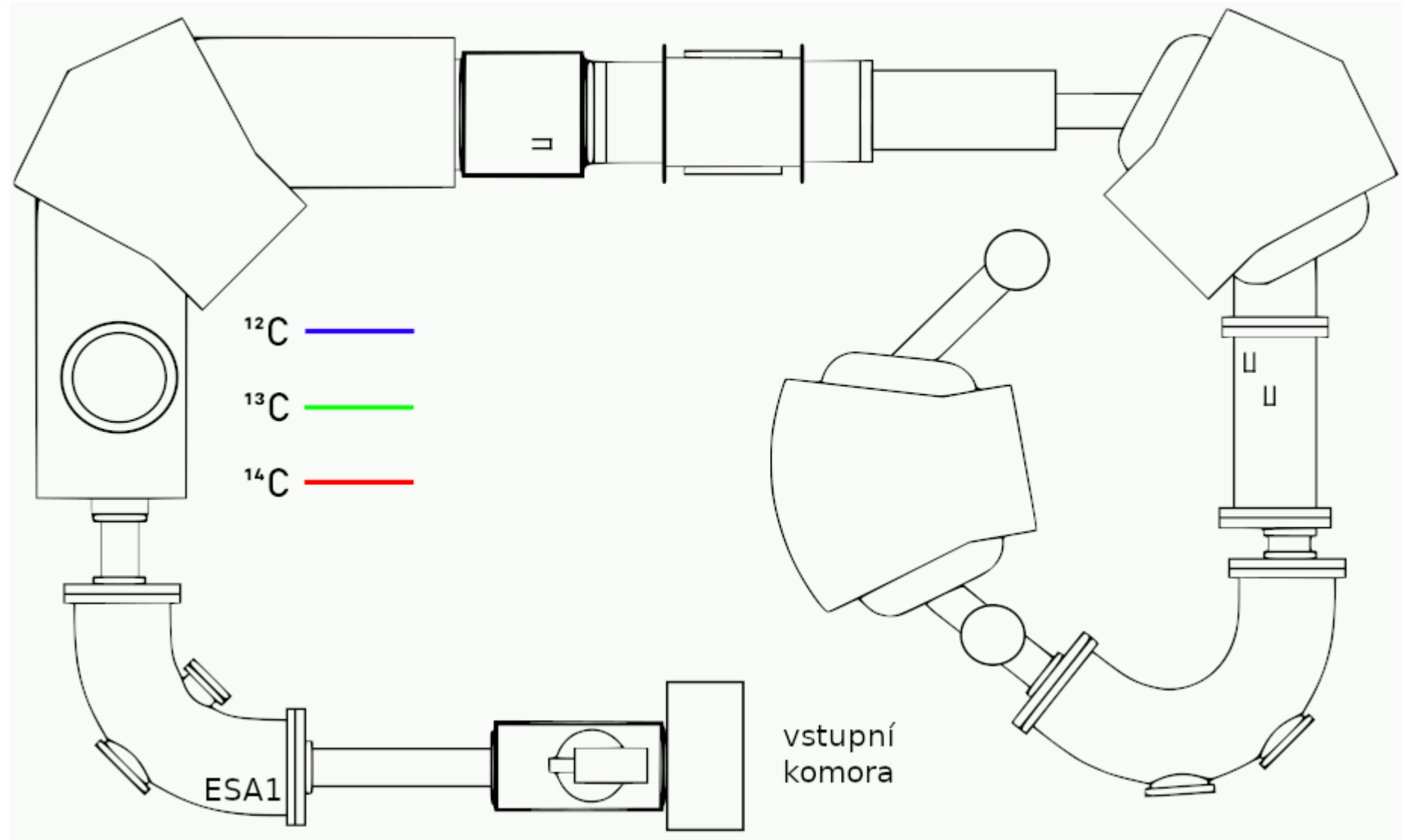
... pro každé **jednotlivé měření**, z toho průměr

Z toho tzv nekalibrované uhlíkové stáří

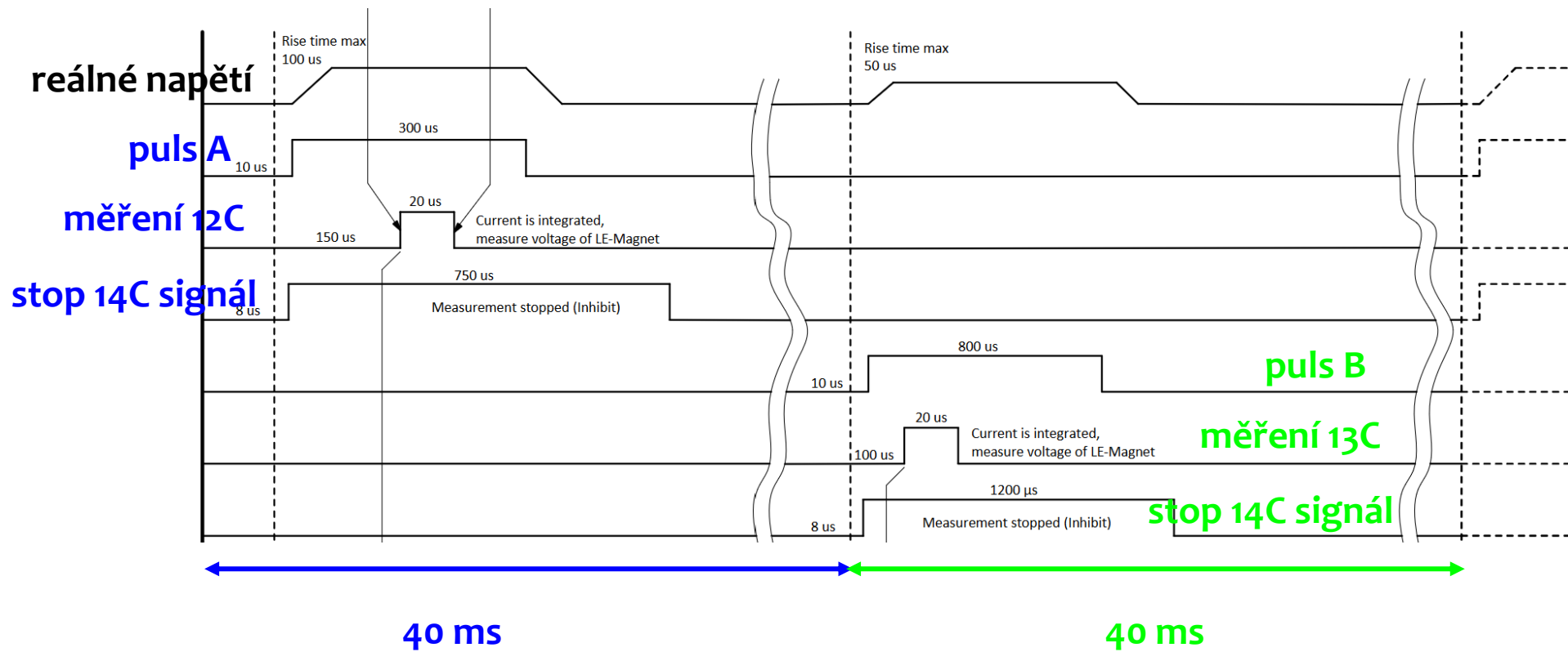
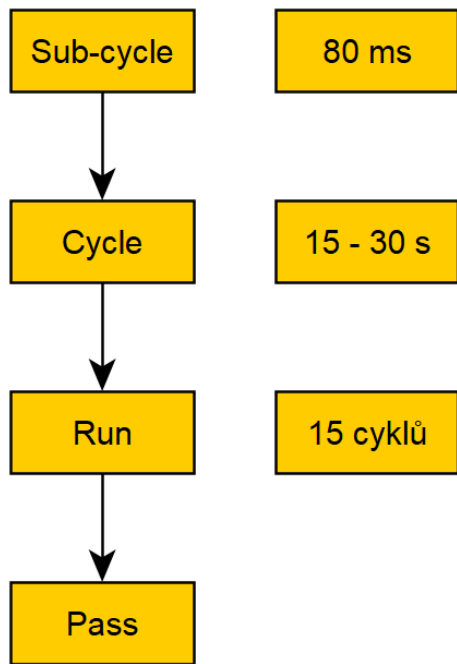
Schéma měření

$^{14}\text{C}/^{12}\text{C} \sim 10^{-12}$

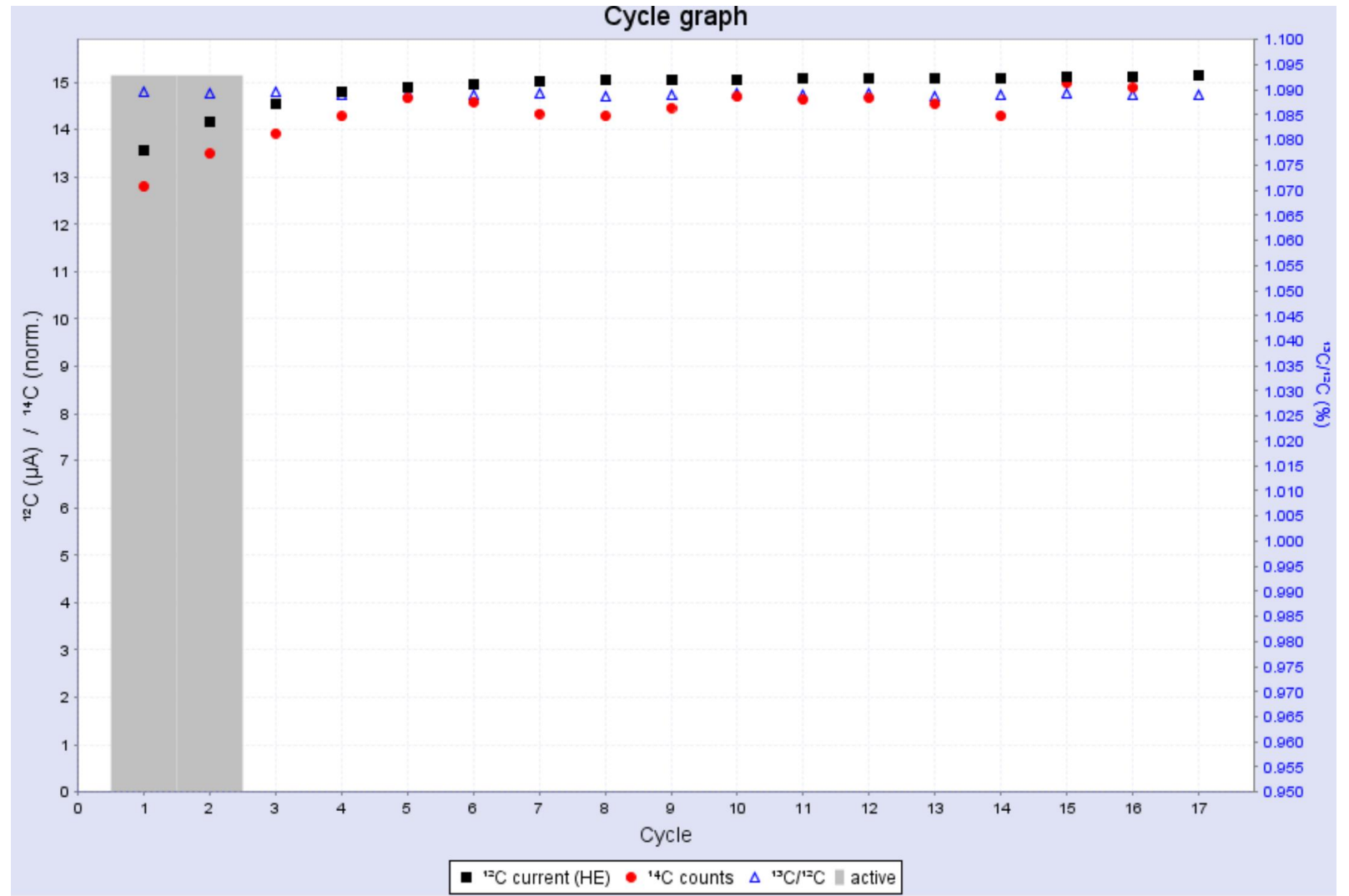
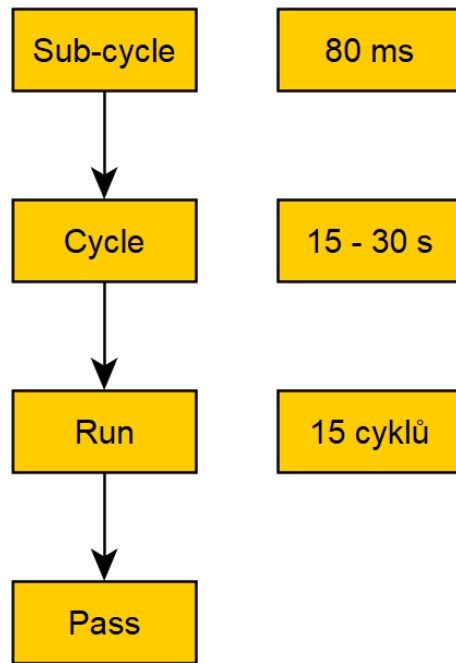
$^{13}\text{C}/^{12}\text{C} \sim 10^{-2}$

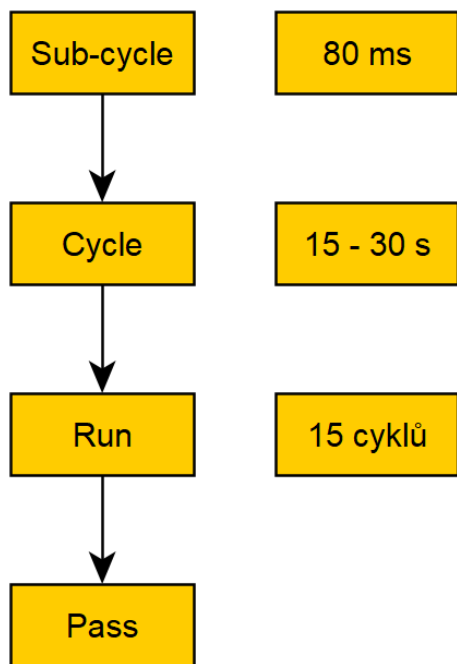
Vnořené cykly

Vnořené cykly

Vnořené cykly

run	run	pos	target ID	sample description	sample type	¹⁴ C	¹² C (HE) (μA)	¹³ C (HE) (nA)	¹² C (LE) (μA)	¹⁴ C/ ¹² C (10 ⁻¹²)	err	chi2	¹³ C/ ¹² C (%)	F ¹⁴ C	d ¹³ C (%)	trans	¹³ C _H (nA)	r-time	cyc	
AC25290	25290	2	885.2.1	H1120	oxa2	61,270	15.00	163.4	29.6	1.4919	0.006	1.1	1.0891	1.3438	-26.1	50.7	0.3	438.5	15	✓
AC25291	25291	3	886.1.1	H1169	oxa2	78,290	18.69	207.8	35.0	1.5315	0.005	0.7	1.1120	1.3231	-5.6	53.4	0.5	438.3	15	✓
AC25292	25292	4	887.1.1	H1171	oxa2	69,745	16.86	186.4	31.8	1.5225	0.006	0.5	1.1059	1.3298	-11.0	53.1	0.6	435.4	15	✓
AC25293	25293	5	888.1.1	H1172	oxa2	71,147	16.90	187.0	31.8	1.5386	0.006	1.5	1.1062	1.3432	-10.8	53.2	0.5	438.4	15	✓
AC25294	25294	6	889.1.1	H1174	oxa2	76,014	18.29	202.7	33.8	1.5194	0.006	0.7	1.1084	1.3213	-8.9	54.0	0.4	438.3	15	✓
AC25295	25295	7	890.1.1	T464	bl	57	18.60	203.5	35.2	0.0011	0.000	0.6	1.0938	0.0010	-21.9	52.8	0.4	439.0	15	✓
AC25296	25296	8	891.1.1	T468	bl	42	16.54	180.5	31.3	0.0009	0.000	1.1	1.0915	0.0008	-23.9	52.9	0.4	439.0	15	✓
AC25297	25297	9	892.1.1	T474	bl	47	17.40	190.3	32.9	0.0010	0.000	1.0	1.0933	0.0009	-22.3	53.0	0.5	439.0	15	✓
AC25298	25298	10	893.1.1	T475	bl	53	17.42	190.3	32.8	0.0011	0.000	1.0	1.0928	0.0010	-22.8	53.1	0.4	439.1	15	✓
AC25299	25299	11	894.1.1	T476	bl	63	17.63	192.8	33.2	0.0013	0.000	0.9	1.0938	0.0012	-21.9	53.1	0.5	436.0	15	✓
AC25300	25300	12	895.1.1	22 0179	sample	48,410	17.34	190.0	32.8	1.0196	0.005	0.6	1.0954	0.9075	-20.4	52.9	0.4	438.6	15	✓
AC25301	25301	13	896.1.1	22 0180m	sample	17,462	6.14	66.4	12.3	1.0385	0.008	1.4	1.0816	0.9481	-32.8	50.1	0.1	439.9	15	✓
AC25302	25302	14	897.1.1	22 0181l	sample	6,420	2.37	25.4	4.9	0.9901	0.012	0.6	1.0744	0.9160	-39.2	48.2	0.0	439.0	15	✓
AC25303	25303	15	898.1.1	22 0182	sample	22,539	8.22	88.9	16.2	1.0013	0.007	0.7	1.0822	0.9132	-32.3	50.7	0.2	438.8	15	✓
AC25304	25304	16	899.1.1	22 0183	sample	53,325	18.30	201.3	34.7	1.0645	0.005	1.2	1.1000	0.9396	-16.3	52.7	0.5	438.6	15	✓
AC25305	25305	17	900.1.1	22 0184m	sample	20,791	7.86	85.2	15.6	0.9659	0.007	0.8	1.0839	0.8781	-30.8	50.5	0.2	438.8	15	✓
AC25306	25306	18	901.1.1	22 0186	sample	49,415	17.98	198.1	34.1	1.0040	0.005	1.0	1.1018	0.8832	-14.7	52.7	0.4	438.6	15	✓
AC25307	25307	19	902.1.1	22 0187m	sample	50,089	18.56	204.1	35.1	0.9856	0.004	0.6	1.0993	0.8711	-17.0	52.8	0.6	438.6	15	✓
AC25308	25308	20	903.1.1	22 0188m	sample	46,637	17.07	187.4	32.5	0.9977	0.005	1.2	1.0975	0.8847	-18.6	52.5	0.6	438.6	15	✓
AC25309	25309	21	904.1.1	22 0189m	sample	49,489	18.03	198.3	33.9	1.0028	0.005	0.9	1.1001	0.8850	-16.3	53.1	0.5	438.6	15	✓
AC25310	25310	22	905.1.1	22 0190m	sample	51,489	18.71	206.1	35.4	1.0055	0.004	0.9	1.1019	0.8845	-14.7	52.8	0.5	438.6	15	✓
AC25311	25311	23	906.1.1	22 0191m	sample	51,315	18.47	203.2	35.0	1.0150	0.004	0.7	1.0999	0.8960	-16.4	52.8	0.5	438.6	15	✓
AC25312	25312	24	907.1.1	22 0192m	sample	47,821	17.46	191.6	33.2	1.0003	0.005	0.6	1.0971	0.8876	-19.0	52.7	0.5	438.6	15	✓
AC25313	25313	25	908.1.1	22 0193m	sample	35,383	13.09	142.6	25.3	0.9870	0.005	1.5	1.0893	0.8884	-25.9	51.7	0.4	438.7	15	✓
AC25314	25314	26	909.1.1	22 0194m	sample	34,816	12.81	139.6	24.8	0.9928	0.005	1.0	1.0897	0.8929	-25.6	51.7	0.4	438.7	15	✓
AC25315	25315	27	910.1.1	22 0195m	sample	41,819	15.17	165.8	29.1	1.0066	0.005	1.3	1.0930	0.9000	-22.6	52.1	0.4	438.7	15	✓
AC25316	25316	2	885.2.1	H1120	oxa2	62,539	15.24	165.9	30.1	1.4993	0.006	1.5	1.0889	1.3509	-26.3	50.6	0.4	438.5	15	✓
AC25317	25317	3	886.1.1	H1169	oxa2	78,572	18.69	207.5	35.4	1.5367	0.005	0.7	1.1104	1.3314	-7.0	52.8	0.6	438.3	15	✓
AC25318	25318	4	887.1.1	H1171	oxa2	77,352	18.39	203.5	34.8	1.5373	0.006	0.8	1.1063	1.3419	-10.7	52.8	0.6	438.4	15	✓
AC25319	25319	5	888.1.1	H1172	oxa2	77,481	18.43	203.8	34.9	1.5370	0.006	1.3	1.1063	1.3416	-10.7	52.7	0.5	438.4	15	✓
AC25320	25320	6	889.1.1	H1174	oxa2	85,600	20.51	227.2	38.5	1.5260	0.005	0.4	1.1081	1.3276	-9.1	53.2	0.5	438.3	15	✓
AC25321	25321	7	890.1.1	T464	bl	51	18.72	204.9	35.6	0.0010	0.000	0.8	1.0943	0.0009	-21.5	52.6	0.4	439.0	15	✓
AC25322	25322	8	891.1.1	T468	bl	44	17.64	192.5	33.6	0.0009	0.000	0.8	1.0916	0.0008	-23.9	52.5	0.4	439.0	15	✓
AC25323	25323	9	892.1.1	T474	bl	63	18.00	196.8	34.1	0.0013	0.000	0.9	1.0929	0.0011	-22.7	52.8	0.5	439.1	15	✓
AC25324	25324	10	893.1.1	T475	bl	49	18.34	200.3	34.8	0.0010	0.000	0.5	1.0924	0.0009	-23.1	52.6	0.5	439.0	15	✓
AC25325	25325	11	894.1.1	T476	bl	55	18.31	200.2	34.8	0.0011	0.000	0.7	1.0935	0.0010	-22.2	52.6	0.6	439.0	15	✓
AC25326	25326	12	895.1.1	22 0179	sample	50,037	17.96	196.6	34.2	1.0179	0.005	0.6	1.0949	0.9068	-20.9	52.5	0.5	438.6	15	✓
AC25327	25327	13	896.1.1	22 0180m	sample	17,994	6.31	68.2	12.7	1.0411	0.008	1.0	1.0801	0.9530	-34.1	49.5	0.1	438.8	15	✓
AC25328	25328	14	897.1.1	22 0181l	sample	7,492	2.72	29.2	5.7	1.0052	0.012	0.8	1.0735	0.9316	-40.0	47.8	0.0	439.0	15	✓
AC25329	25329	15	898.1.1	22 0182	sample	24,023	8.88	96.1	17.7	0.9875	0.006	1.1	1.0818	0.9012	-32.6	50.2	0.2	438.8	15	✓
AC25330	25330	16	899.1.1	22 0183	sample	56,375	19.32	212.5	36.9	1.0660	0.004	0.8	1.1001	0.9409	-16.3	52.3	0.5	438.5	15	✓
AC25331	25331	17	900.1.1	22 0184m	sample	21,721	8.13	88.0	16.3	0.9757	0.007	0.6	1.0825	0.8892	-32.0	49.9	0.2	438.8	15	✓
AC25332	25332	18	901.1.1	22 0186	sample	51,188	18.54	204.2	35.3	1.0084	0.004	1.2	1.1011	0.8883	-15.4	52.5	0.5	438.6	15	✓
AC25333	25333	19	902.1.1	22 0187m	sample	51,589	19.28	211.8	36.7	0.9777	0.004	1.2	1.0988	0.8648	-17.4	52.5	0.6	438.6	15	✓

Nestabilita systému

Nejistota výsledku AMS měření

Četnost měření

Molekulární korekce

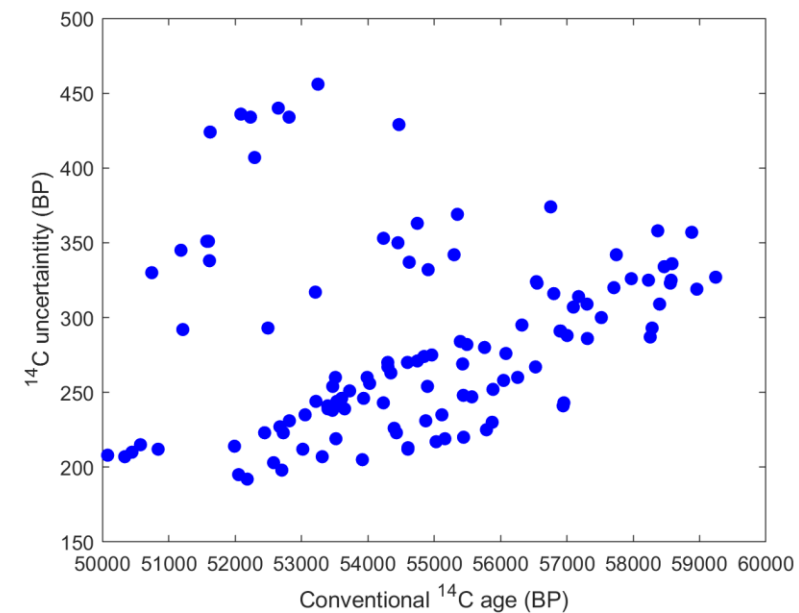
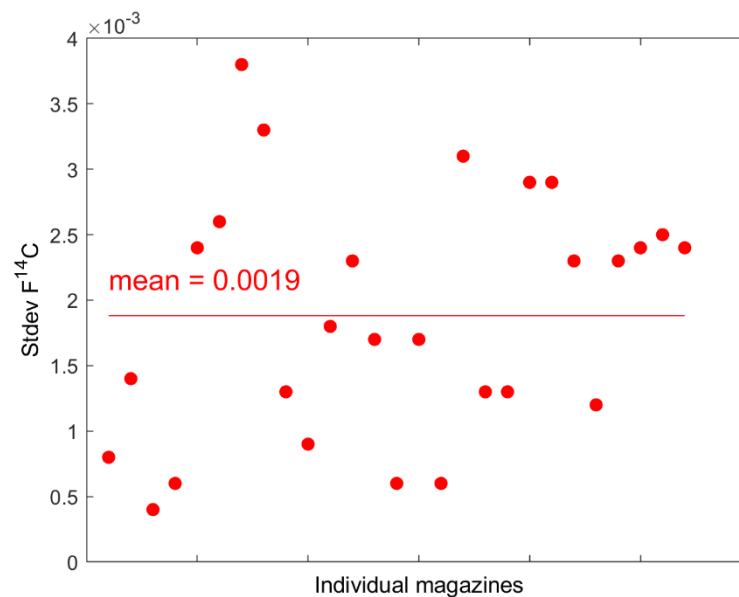
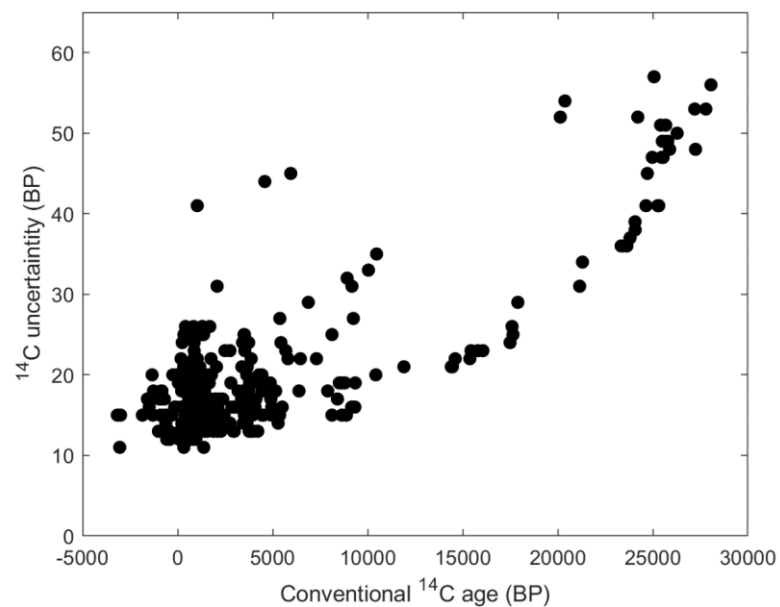
Rozptyl pozadí

Externí nejistota: nestabilita měření, variace při přípravě, instrumentační možnosti, naše $\sigma_{ex} 1 - 1,5\%$

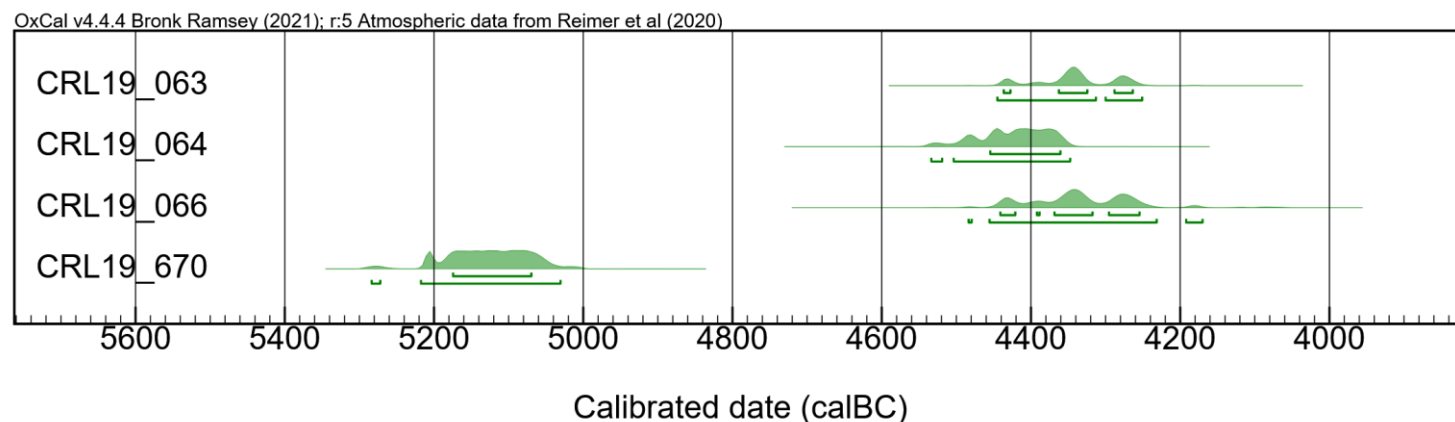
^{14}C výsledky

Zatím: 556 vzorků plus **standards** (oxa II) a **pozad'ové vzorky**

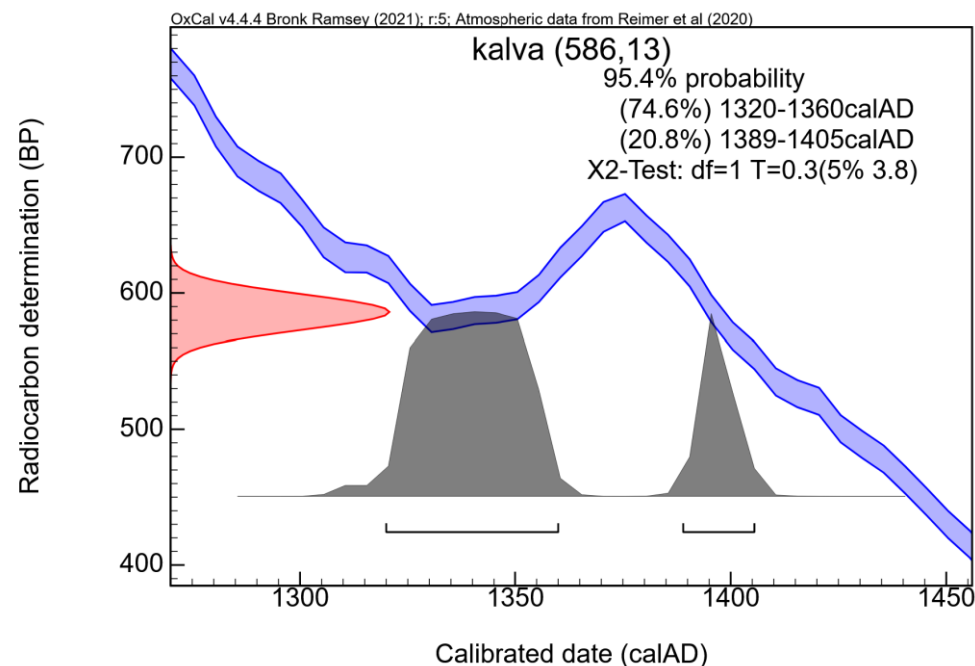

Zajímavé ^{14}C aplikace poslední doby

Nejstarší jeskyní kresba v
ČR v Kateřinských
jeskyních

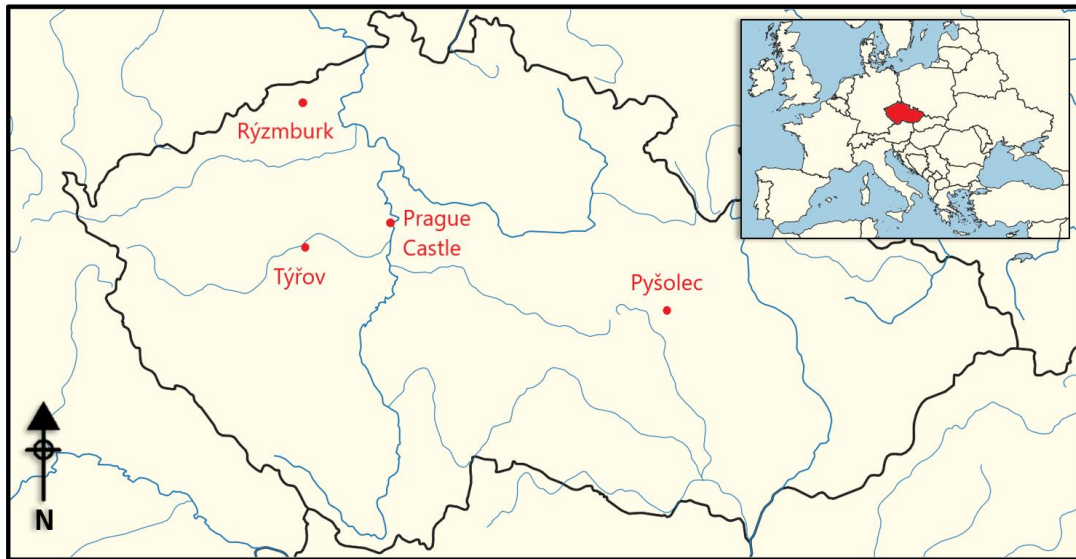
Čáslavská kalva

Datování historických malt pomocí organických intruzí

Uhlíky, dřevo, kosti

95 vzorků, 74 datováno

Zpracování vzorku

Dřevo, kosti, zuby, uhlíky, včelí vosk, pyly, ulity, papír, textil, listy, vlasy, kůže, rašelina...

Frézování, porcování, přebírání, mikroskopie...

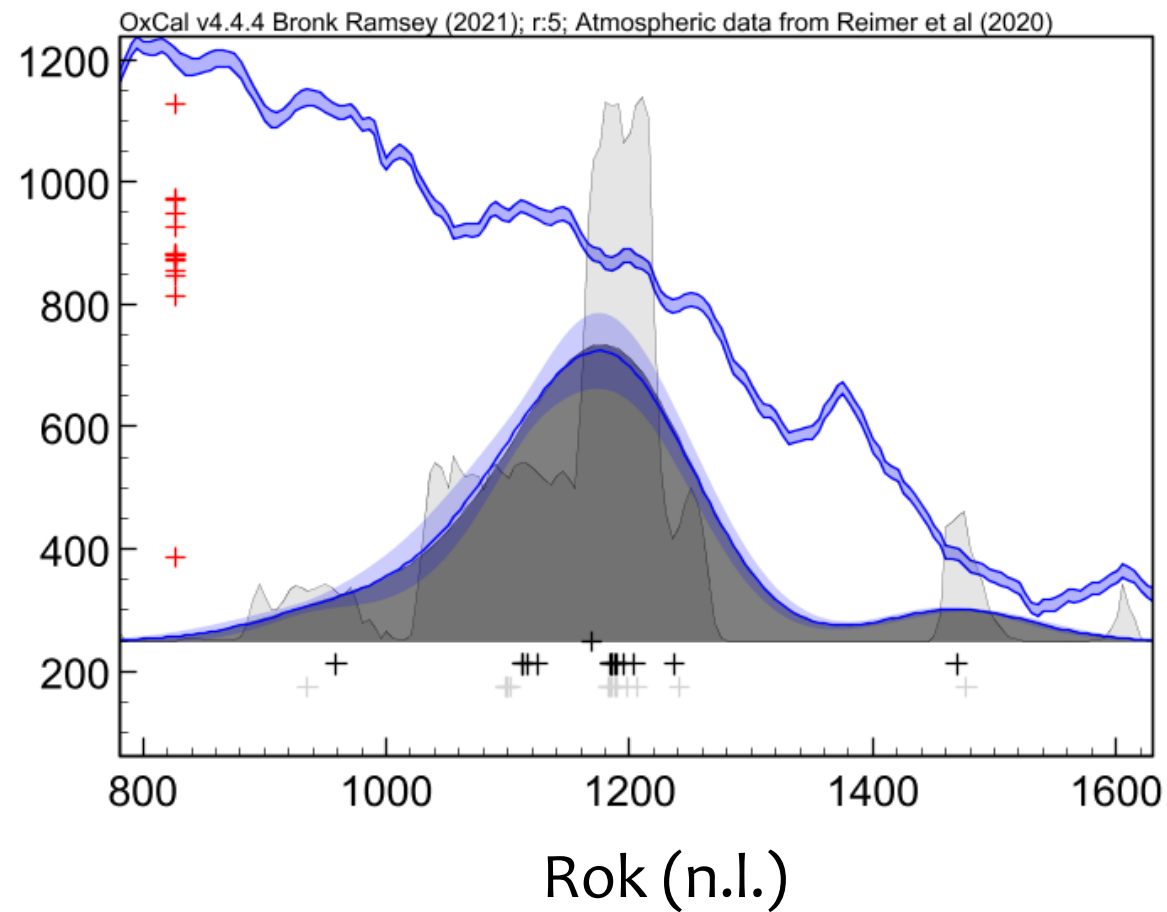
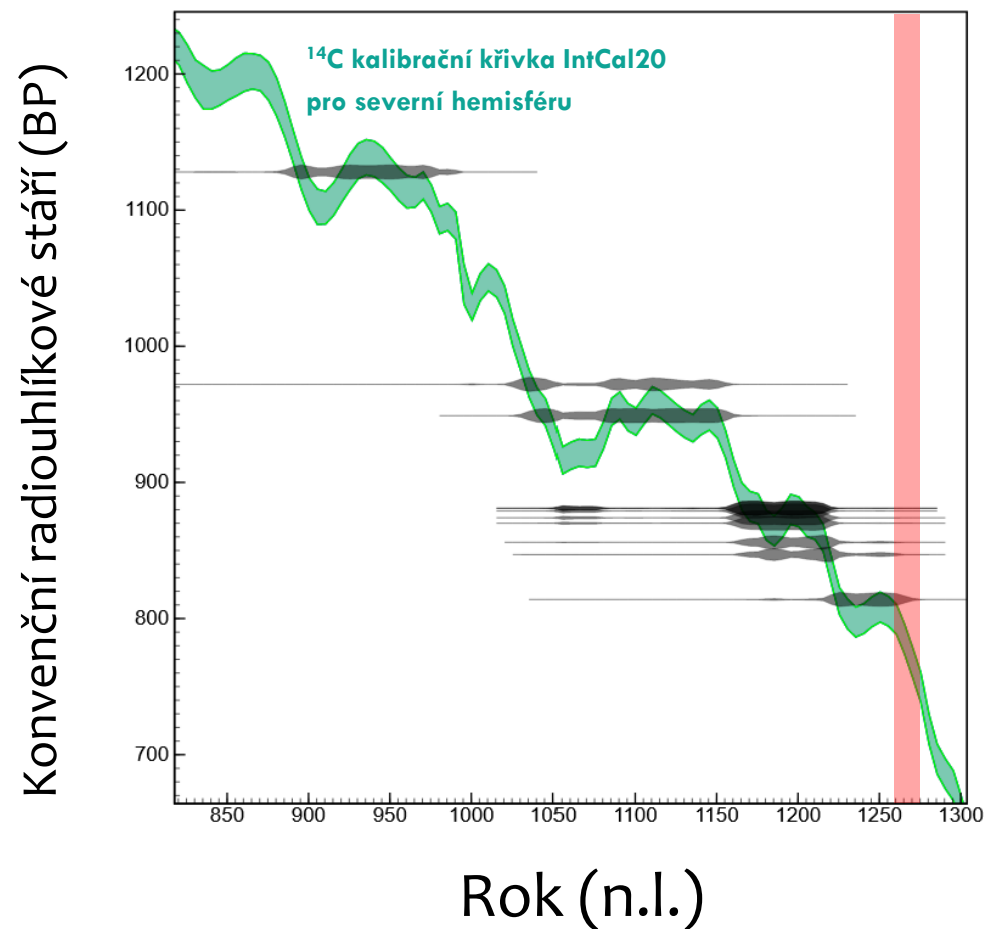
Kolagen, celulóza, elementární uhlík, keratin...

Spalování v čistém kyslíku (a přečištění)

Podle metody měření ^{14}C ,
pro AMS redukce na C

Typ vzorku	Hmotnost (mg)	
	ideální	minimální
dřevo	50	15
zuhelnatělý vzorek	20	5
uhličitany	150	50
kosti	1000	500
slonovina	200	20
rostlinné makrozbytky	200	20
papír	25	15
kůže, rohovina, hedvábí, vlasy, vlněné textilie	30	15

Kalibrace

Datování historických malt pomocí organických intruzí

Site	Samples found	Sampled area (m ²)	Excluded*	Dissolved during ABA	Paleolithic	Young intrusion	Old wood	Young wood
Prague Castle	30	7	2	12	1	0	2	13
Týřov	18	60	1	1	0	2	1	13
Rýzmburk	10	40	0	1	0	0	0	9
Pyšolec	37	114	3	1	2	1	6	24
All	95	221	6%	16%	3%	3%	9%	62%

*Excluded as stone resembling charcoals, contaminated, or below weight limit

Wildlife crime

Nelegální obchod s chráněnými druhy

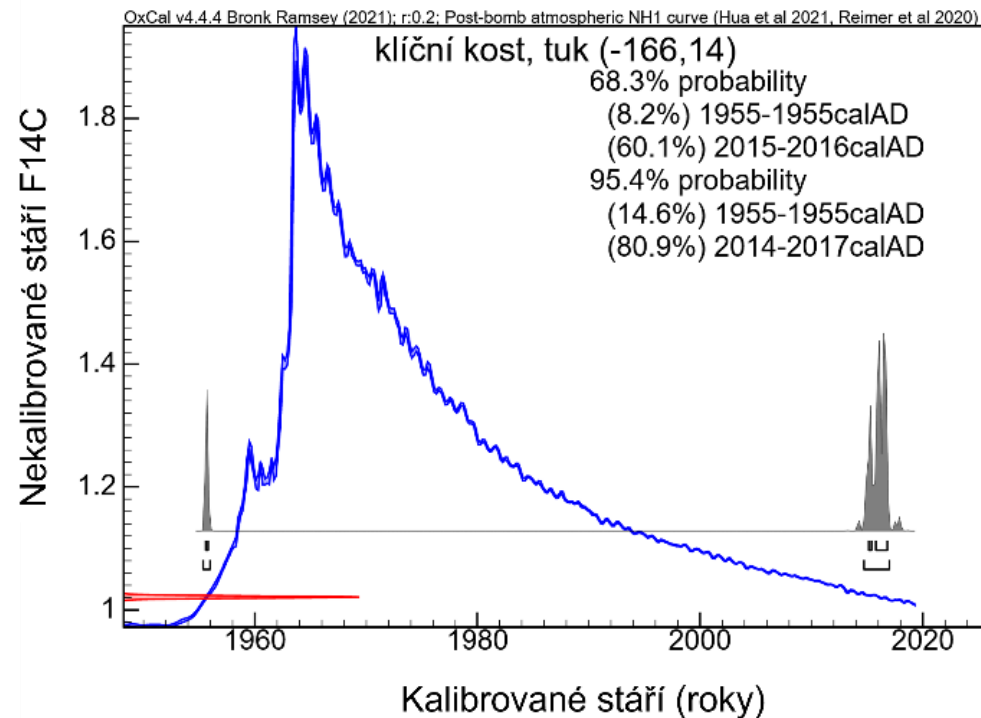
Proč: některé druhy na pokraji vyhynutí, konkurence legální ekonomiky, bezpečnostní riziko, zdravotní risk – rozšiřování zoonóz (coronavirus)

Úmluva CITES: Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora

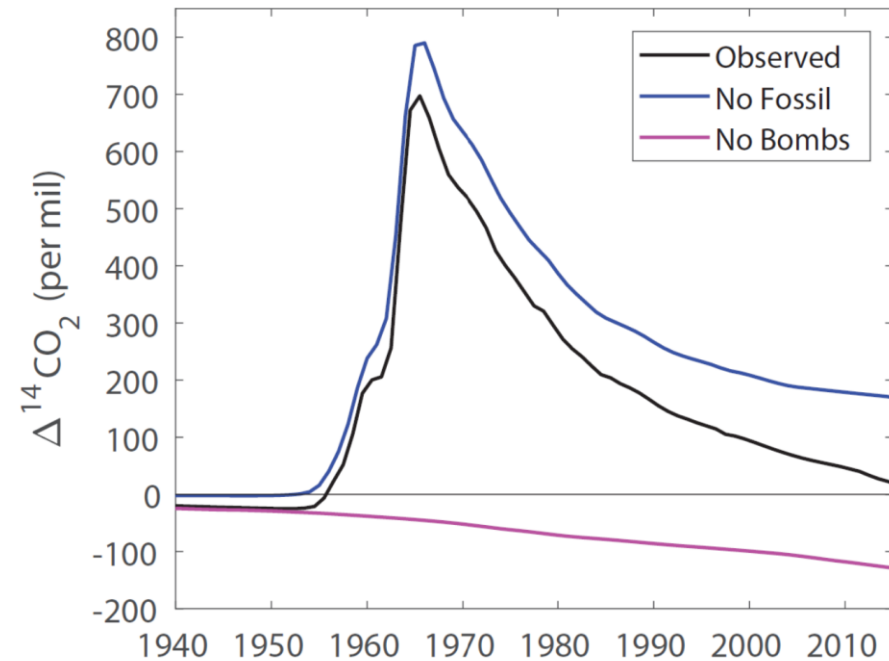
Vyšetřování: druhová (individuální) identifikace, doklady, odchov od deklarováných rodičů, původ, příčina a čas úmrtí

Datování současných vzorků

Pomocí bombového píku, přesnost až jednotky let, jenže:

Dva vzorky známé relativní chronologie

Více vzorků známé absolutní chronologie

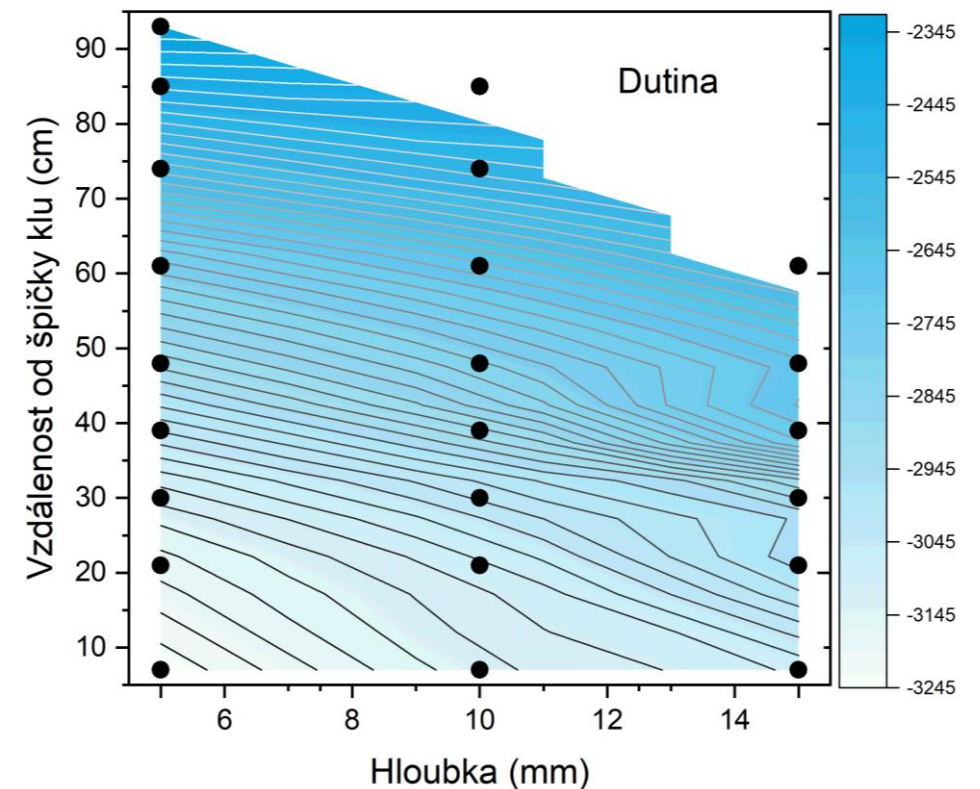
Slonovina

25 slonovinových sošek zabavených v ČR: rozhodující rok 1947, 68% určitě mladších, zbytek nejednoznačný

Výzkum přirůstání klů:

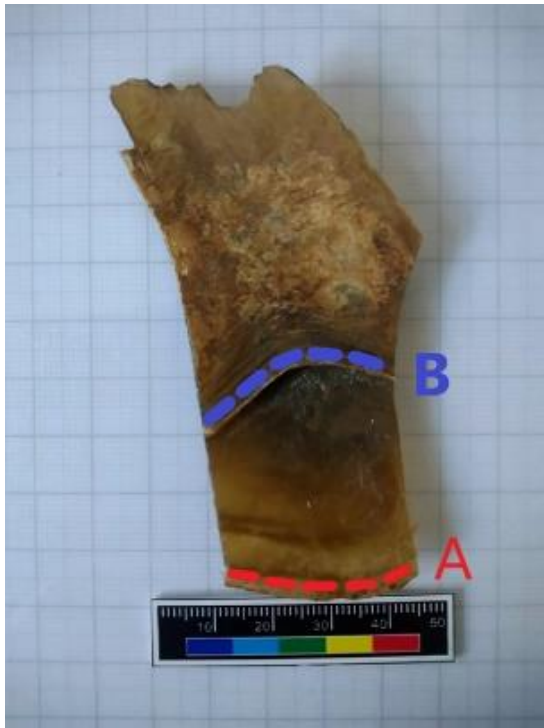
Relativní chronologie – víme, kde vzorkovat (u artefaktů ale složité)

Absolutní chronologie – kel přirůstá nelineárně, rychlost se s věkem snižuje, v mládí podstatně větší nárůst, než se předpokládá (u artefaktů velmi složité)

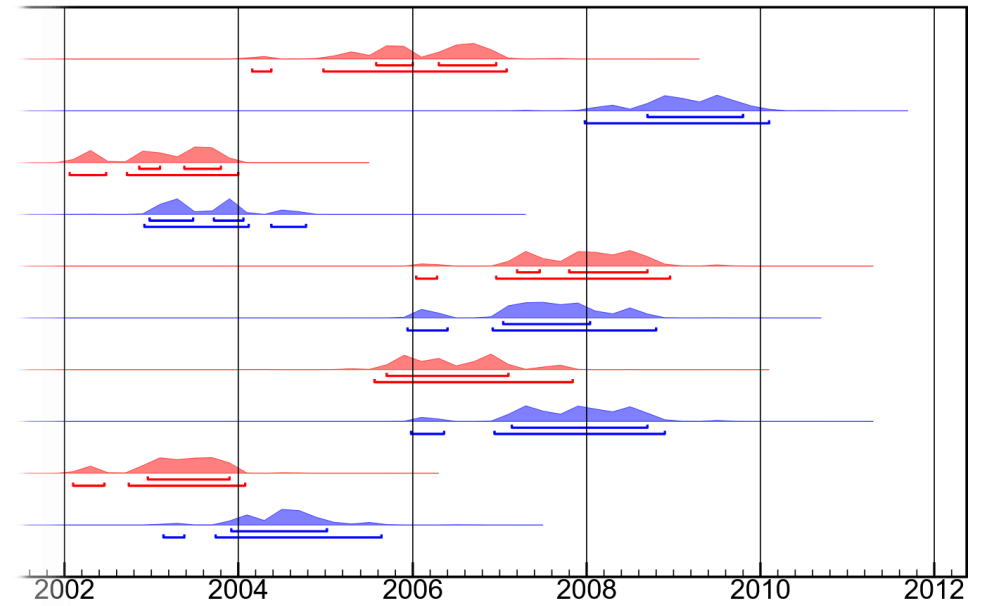
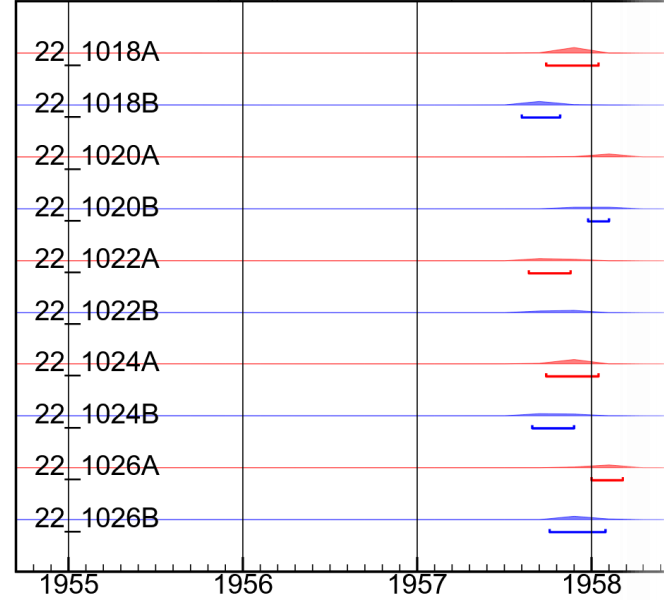

Další tkáně

Želví krunýře, oči, medvědí kůže...

OxCal v4.4.4 Bronk Ramsey (2021); r:0.2 Post-bomb atmospheric NH3 curve (Hua et al 20

Poděkování

Kolegyním a kolegům CRL laboratoře